

Upravništvo: Ljubljana, Pucčinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelki: Ljubljana, Pucčinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno zastopstvo za oglašje in italije in
invenstvo: UPI S. A., MILANORačuni: za Ljubljansko pokrajino po poštno-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije: Servizio Conti. Cor. Post. No 11-3118

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka.
Mesečna naročnina: 25 lir.

Uredništvo:

Ljubljana — Pucčinjeva ulica št. 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Rokopisi se ne vračajo.

Der feindliche Einbruchversuch zwischen Emden und Münster gescheitert

Heftige Kämpfe östlich Nimwegen und westlich Venlo — Hohe amerikanische Verluste bei Gegenangriff nördlich Nancy — Durchbruchversuche von über 100 bolschewistischen Schützendivisionen in 14 tägigen erbitterten Kämpfen im Nordabschnitt der Ostfront vereitelt

Aus dem Führerhauptquartier, 29. Sept. DNE. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Der Versuch des Feindes, durch einen gewaltigen Einsatz von Luftlandtruppen das Maas- und Rheinhindernis in Holland zu überspringen, den Westwall von Norden zu umgehen und zwischen Emden und Münster in Deutschland einzubrechen, ist gescheitert.

Die englische 2. Armee versucht nun, den schmalen über Eindhoven auf Nimwegen verlaufenden Angriffsweg nach Westen und Osten zu verbreitern. Dabei kam es auch gestern zu heftigen Kämpfen, besonders an der holländischen Grenze östlich Nimwegen und westlich Venlo. Auch zwischen Antwerpen und Hertogenbosch hat die feindliche Angriffstätigkeit zugenommen. Anfangserfolge des Feindes wurden durch den Gegenangriff deutscher Reserven begrenzt oder beseitigt. Mehr als 40 englische Panzer blieben zerschossen auf dem Gefechtsfeld liegen. Dem gegenüber traten die beiderseitigen Kampfhandlungen in der übrigen Westfront bis nach Metz zurück.

Nachdem der Feind durch unsere Gegenangriffe aus dem Einbruchraum nördlich Lüneville wieder nach Westen zurückgeworfen war, traten die Amerikaner gestern nördlich Nancy zum Gegenangriff an. Er brachte ihnen außer hohen Verlusten nur geringen Geländegewinn.

In dem Vorwärtsgang der West-Vogesen nahmen die Angriffe der Amerikaner und Franzosen besonders beiderseits Epinal und westlich Belfort an Heftigkeit zu. Es kam zu sehr erbitterten und wechselvollen Waldkämpfen, die aber nur östlich Lure zu einer Zuriicknahme unserer Front zwangen.

Von den Festungen, die im Rücken des Feindes von uns gehalten werden, Dünkirchen, Calais mit der Küstenartilleriegruppe von Cap Gris Nez, Kamalines, Lorient, St. Nazaire, La Rochelle, Gironde-Nord und Gironde-Süd wird zurzeit nur Calais angegriffen. Die Kämpfe hielten dort mit grosser Heftigkeit an. An einzelnen Stellen hat sich der Feind bis an den Stadtrand herangearbeitet. Parlamentäre wurden abgewiesen. In den übrigen Festungen ergänzen unsere Truppen durch erfolgreiche Ausfälle ihre Bestände an Waffen und Verpflegung.

In Mittelitalien wurde gestern nordwestlich Florenzula der Monte Battiglis, den der Feind am Vortage genommen hatte, umfassend angegriffen. Es gelang, die feindliche Besatzung abzuschneiden und alle Entsatzversuche des Feindes zu vereiteln. An der Adria-Front setzte der Feind seine starken Panzerangriffe auch während der Nacht und während des ganzen Tages, unterstützt durch rollende Luftangriffe, fort. Die eigenen Divisionen wiesen alle Angriffe unter hohen feindlichen Verlusten ab und errangen damit erneut einen vollen Abwehrerfolg.

Im Südosten traten Gebirgsjäger gegen die Sowjets zum Gegenangriff an, die in die Donauschleife westlich Turn-Severin eingebrochen waren. Unter Verlust von 500

Toten und 200 Gefangenen wurden zwei feindliche Regimenter zerschlagen und eine beträchtliche Beute an Waffen eingebracht.

In Mittel-Kroatien nahmen unsere Truppen Schuler an Schuler mit kroatischen Verbänden die Stadt Banja-Luka wieder und stellten damit die Verbindung der seit Tagen dort abgeschnittenen Besatzung wieder her.

Schlachtflieger griffen in Westrumänien mit guter Wirkung feindliche Truppenbewegungen und den Nachschubverkehr an. Die Gegenangriffe deutscher und ungarischer Truppen an der ungarisch-rumänischen Grenze zwischen Szeged und Grosswardein machten mit Unterstützung der deutschen Luftwaffe gute Fortschritte. Ungarische Panzerjäger schossen 17 feindliche Panzer ab.

Im Nordteil des Szekler Zipfels setzten sich unsere Verbände unter Aufgabe von Neumarkt ohne feindlichen Druck auf den Maros-Abschnitt ab.

An den Kämpfen der nördlichen Waldkarpaten wurden zahlreiche bolschewistische Angriffe abgewiesen und Einbrüche in Gegenständen beseitigt.

Zwischen dem Nordrand der Karpaten und Mitau fanden keine wesentlichen Kampfhandlungen statt.

Leichte deutsche Seestreitkräfte nahmen sowjetische Stellungen an der Ostküste der Rigaer Bucht wiederholt wirksam unter Feuer.

Im Nordabschnitt der Ostfront haben Truppen des Heeres und der Waffen-SS in 14-tägigen erbitterten Kämpfen, wirksam unterstützt durch Verbände der Luftwaffe, während ihrer Absetzbewegungen Durchbruchversuche von über 100 Schützendivisionen und zahlreichen Panzer- und schnellen Verbänden der Bolschewisten vereitelt und dem Feind schwere Verluste an Menschen und Material zugefügt. Mit dem Abschluss von über 1000 Panzern verloren die Bolschewisten in der Zeit vom 14. bis 27. September den Bestand von 5 Panzerkorps. Jäger und Flakartillerie der Luftwaffe vernichteten 698 sowjetische Flugzeuge. Führung und Truppe haben sich in dieser harten Abwehrschlacht hervorragend bewährt.

In nordnordwestlichen Gewässern versenkten Sicherungsfahrzeuge eines deutschen Geleits ein feindliches Schnellboot und schossen vier Flugzeuge ab. Ein eigenes Fahrzeug ging durch Bombentreffer verloren. Im gleichen Seegebiet wurden drei weitere Flugzeuge durch Kampffähren zum Absturz gebracht.

Die feindliche Enttäuschung über den gescheiterten Versuch, über Nordholland in Westdeutschland einzubrechen, macht sich in vermehrten Terrorangriffen gegen deutsche Städte Luft. In Mitteldeutschland entstanden starke Schäden in den Wohnbezirken von Kassel, Magdeburg, Dessau und in mehreren Orten im Raum Halle-Leipzig. In der vergangenen Nacht griffen britische Flugzeuge Braunschweig an. Die anglo-amerikanische Luftwaffe verlor am 28. September durch Jäger und Flakartillerie der Luftwaffe 75 Flugzeuge, darunter 50 viermotorige Bomber.

Zastava zaupanja

Članek dr. Göbbelsa v listu „Das Reich“

Berlin, 28. sept. Nemčija ima ugodne izglede, da bo uspešno prešla to vojno. Ogromne rezerve, ki jih trenutno mobilizira, bodo kmalu nastopile. Treba je le dobiti za to potrebne čase. V tem je tudi velik del vojaških odločitev za zavezništvo, kajti vojna postaja vedno bolj tekna s časom.

To ugotavlja minister dr. Goebbels v svojem uvodniku v tedniku »Das Reich«, v katerem pravi pod naslovom »Zastava zaupanja«: »Čeprav je postal splošen vojaški razvoj za naše žlede neugodnejši, so glede končne zmage še nadalje intaktni. Naša naloga je skrbeti, da bo tako tudi v bodoče. Zato imamo vse možnosti jasno je, da z uradnega mesta v tako kritičnem stanju vojne, kakor je sedanjost, ni mogoče javno razpravljati o vseh vprašanih, ki so važna za politični ali vojaški razvoj, kajti prav ona, ki gledajo najbolj aktualna, so zavita po večini v kopreno vojaških tajnosti. Nam se ni treba pritoževati, da bi nemški narod v izrednih preizkušnjah in obremenitvah trenutnega razvoja kdajkoli izgubil živce. Zato je politično preveč zrel in izsošen. Kot svarilen zgled pa ima pred očmi tudi druge narode, ker vidi, kaj se zudi z deželo, ki prej preneha z bitko, preden dobi za to potrebno povelje.

Ako navajajo sovražniki na naše meje in poizkušajo doseči vdor v središče Nemčije in s tem v oporišče našega bojevanja sploh, potem moramo to preprečiti z vsem sredstvi, ki so nam na razpolago. Ker se s tem pojavlja tudi vprašanje našega narodnega obstoja, si ne smemo delati nikakih utvar o pomenu odločitev, ki jih bomo sprejeli in k jih moramo sprejeti v tem obdobju vojne. To velja tako za boj Nemčije proti zapadu kakor proti vzhodu. Naše možnosti in naši izglezi danes nikakor niso izčrpani. Naši sovražniki bi dosegli radi čim prej čim bolj konkretno vojno odločitev. Mi jim moramo to na vsak način preprečiti. Imamo ugodne izglede, da vojno z uspehom prestanemo, toda za to je potreben napor narodnih sil, ki obsega vsa nemška naroda. Sovražniki podedujejo Nemece danes prav tako, kakor so jih podedjevali ob pričetku vojne. Ako govorijo o lahkem in prijetnem prehodu v Berlin in se delajo, kakor da obstoja ta vojna le še iz malenkostne streljanja, ki pa nikakor ne more izpremeniti domnevo, če pa le odločitev, potem je to prava neumnost, ki ji ni čim sami ne verjamejo. To trobijo v svet, da bi zbudili v nas nesigurnost. Kakor često v tej vojni trdijo sedaj vsakovrstne stvari, o katerih pa sami vemo, da so jih kruta dejstva postavila popolnoma na laž. Tako bo tudi sedaj.

Vojna je prispela na svojo dramatsko točko krize. Sovražnikovi napori se ne morejo več ojačati, dalje časa ne bodo mogli ostati niti na isti višini. Zato je jasno, kaj moramo storiti. Sovražnik naj ve, kaj ga čaka, ako hoče napredovati meter za metrom. Danes branimo našo sveto domaćo zemljo. Brez strahu in zvesto bomo izvedli ta boj. Naši vera v zmago naše stvari je neomajana in neomajljiva.

Novi ukrepi državnega pooblaščenca za totalno vojno

Berlin, 29. sept. Minister dr. Goebbels je izdal v svojstvu pooblaščenca za totalno vojno 7 nadaljnjih odredb, ki streme vse za tem, da bi osvobodile znatne nadaljevalne sile za vojaško službo in oboroževanje. Tako bodo do nadaljnjega ustavili šolsko izobraževanje in izpopolnjevanje uradnikov. Za državno računsko sodišče je bilo odrejenih mnogo tehničnih poenostavitvenih ukrepov. Nadalje bodo morali oddati kreditni in zavarovalni zavodi vojski in oboroževalni industriji znaten del svojih namenecev. Razstave, sejmi in slične prireditve so med vojno prepovedane. Isto je za udeležbo pri takih prireditvah v inozemstvu. Gostinski in hotelski obrati se bodo spravili v sklad z zahtevami totalnega bojevanja, vendar bodo podjetja, ki oskrbujejo delovno prebivalstvo, še nadalje obstojala, le da bo njih osebe občno zmanjšano. Vsa ostala podjetja te vrste bodo v svrhu popolnega zajetja vsega osebja vključeno z lastniki, stavljen na razpolago delovnim uradom. Končno bodo zaprti tudi še zadnje tri javne nemške igralnice v Baden-Badenu, Zoppotu in Badenu pri Dunaju.

Industrija luksuznih jaht

Stockholm, 29. sept. Večina židovskih vojnih dobičkarjev v Zedinjenih državah skuša naložiti svoje mastne dobičke. Omembne vredne simptome za to je, kakor dokazuje poročilo družbe »National Association of Engine Manufacturers«, živahna reklama za industrijo luksuznih jaht, ki se je pričela pred nedavnim časom v Zedinjenih državah. Poročilo pravi, da je povpraševanje po luksuznih jahtah tako ogromno, da ima industrija velike uspehe. Od pričetka vojne do danes niso zgradili skoro nobenih luksuznih jaht. Sedaj pa se ta industrija komaj ubrani naročil. Takšnega zanimanja za njene proizvode še nikdar ni bilo.

Sovražnikov poizkus vdora med Emdenom in Münsterom se je izjalovil

Siloviti boji vzhodno od Nimwegna in zapadno od Venloja — Velike ameriške izgube pri protinapadih severno od Nancyja — Prebitalni poizkusi nad sto boljševiskih strelskih divizij izjalovljeni v 14 dnevnih ogorenih bojih v severnem odseku vzhodnega bojišča

Führerjev glavni stan, 29. sept. DNE. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil objavlja:

Sovražnikov poizkus, da bi z veliko uporabo letalske pehote preskočil oviro, ki jo predstavljata na Nizozemskem Maas in Ren, obšel zapadni branik s severa in vdor v Nemčijo med Emdenom in Münsterom, se je izjalovil.

Angleška 2. armada poizkuša sedaj razširiti ozki, preko Eindhovna proti Nimwegna zabiti napadalni klin, proti zapadu in vzhodu. Pri tem je prišlo tudi včeraj do silovitih bojov, zlasti na nizozemski meji vzhodno od Nimwegna in zapadno od Venla. Tudi med Anversom in Hertogenboschem so se sovražniki napadi ojačali. Pričetne sovražnikove uspehe smo s protinapadom nemških rezerv omejili ali odstranili. Na bojišču je obležalo nad 40 razbitih angleških oklopnikov. Glede na gorje boje so bili spopadi na ostalem zapadnem bojišču do Metza manjšega pomena.

Ko smo vrgli sovražnika s protinapadom z vzhodnega poročja severno od Lüneville zopet nazaj proti zapadu, so pričeli Američani včeraj protinapad severno od Nancyja. Prinesel jim je poleg visokih izgub le malenkostno napredovanje.

V predgorju zapadnih Vogezov postajajo napadi Američanov in Francozov zlasti ob obeh straneh Epinala in zapadno od Belforta vedno bolj siloviti. Prišlo je do zelo ogorenih in izpremenljivih gozdnih bojov, ki pa so nas le vzhodno od Lura prisilili, da smo umaknili našo bojno črto.

Izmed utrdb, ki jih imamo za sovražnikovim hrbtom v svojih rokah, Dunkerqua, Calaisa s skupino obalnega topništva na rtu Gris Nez, Rokavskih otokov, Lorienta, St. Nazaire, La Rochelle ter severne in južne Gironde napada sovražnik trenutno le Calais. Boji so se nadaljevali tamkaj z veliko silovitostjo. Ponekod se je sovražnik prebil do mestnega roba. Parlamentarce smo zavrnili. V ostalih utrdbah izpopolnjuje naše čete svoje zaloge orožja in živil z uspešnimi izpadi.

V srednji Italiji smo napadli včeraj severozapadno od Firenzule Monte Battiglis, ki ga je bil sovražnik zasedel prejšnjega dne. Uspešno nam je, da smo sovražnikovo posadko odrezali, in smo preprečili vse sovražnikove poizkuse, da bi jo razbremenili. Na jadranskem bojišču je sovražnik tudi vso noč in ves dan močno napadal z oklopniki. Podpirali so ga neprestani letalski napadi. Naše divizije so odbile vse napade ob velikih izgubah sovražnika ter so dosegle s tem znova popoln obramben uspeh.

Na jugovzhodu so prešli planinski lovci v protinapad proti sovjetskim četam, ki so

vdorile v lok Dunava zapadno od Turn-Severina. Razbili so dva sovražnikova polka, ki sta izgubila 500 padlih in 200 ujetnikov ter zaplenili pomembno količino orožja.

V srednji Hrvatski so naše čete rano obrani s hrvatskimi oddelki ponovno zavzele mesto Banjaluko in tako vzpostavile zvezo s tankaj že več dni odrezano posadko.

Bojni leti so napadli v zapadni Rumuniji z dobrim uspehom sovražnikova prebitanja četi in oskrbovalni promet.

Protinapadi nemških in madžarskih čet ob madžarsko-rumunski meji med Szegedinom in Velikim Varadinom s pomočjo nemškega letalstva dobro napredujejo. Madžarski protiooklopniški lovci so uničili 17 sovražnikovih oklopnikov.

V severnem delu Szeklerskega ozemlja so se odmaknili naši oddelki, ki so izpraznili Neumarkt, brez sovražnikovega pritiska v odsek ob Murešu.

Na vrhovih severnih Gozdnatih Karpatov smo zavrnili številne boljševiske napade in s protisunkom očistili njihove vdore.

Med severnim robom Karpatov in Jelgavo ni bilo nobenih pomembnejših bojov.

Lahke nemške pomorske edince so ponovno uspešno obstreljevale sovjetske postojanke na vzhodni obali zaliva pri Rigi.

V severnem odseku vzhodnega bojišča so preprečile čete vojske in SS med svojimi odmaknili pokreti v 14dnevnih ogorenih bojih z uspešno podporo letalstva vse prebitalne poskuse nad sto boljševiskih strelskih divizij in številnih oklopnikih in brzih oddelkov. Sovražniku so zadale težke človeške in stvarne izgube. Z uničenjem nad tisoč oklopnikov so izgubili boljševiski od 14. do 27. septembra opremo petih oklopnih zborov. Lovci in protiletalsko topništvo v sestavi letalstva so uničili 698 sovjetskih letal. Vodstvo in navadni vojaki so se v tej hudi obrambi bitki sijajno obnesli.

Na severnem norveškem vodovju so poplavl varovalna vozila neke nemške spremiljeve sovražnikov brz čoln in sestrelila 4 letala. Zaradi bombnih zadetkov smo izgubili eno lastno vozilo. Na istem vodovju so zbili bojni splavi tri nadaljnja letala.

Sovražnik je hotel dati svojemu razočaranju zaradi izjalovljenega poskusa, da bi preko severne Nizozemske vdor v zapadno Nemčijo, duška z ojačenimi terorističnimi napadi na nemška mesta. V srednji Nemčiji je nastala večja škoda v stanovanjskih okrajih v Kasslu, Magdeburgu, Dessau in v več krajih na področju Halle-Leipzig. V pretekli noči so napadla britanska letala Braunschweig. Angloameriško letalstvo je izgubilo 28. septembra po lovcih in protiletalskem topništvu 75 letal, med njimi 50 štirimotornih bombnikov.

Sovražnik na zapadu ustavljen

Berlin, 29. sept. Na približno 14 km širokem rečnem otoku med Arnhemom in Nimwegenom so se nadaljevali teji boji. Nemski letalci so ponovno sili napadli sovražnikove sile, ki so iz južnega obrežja Leká brezuspešno poizkušale, da bi nadomestile ostanke 1. divizije britanske pehote. Britanski oddelki, ki so jih Nemci s protinapadi stisnili na ozek prostor, so imeli občutne izgube. Nasprotnik je napadal iz Nijmegena proti severovzhodu in jugovzhodu, vendar ni mogel izvoziti nazaj niti ozemlja, ki so ga zavzele nemške čete prejšnjega dne ob železniški progi proti Arnhemu, niti ni mogel vtičiti močne nemške zaporne postojanke južno-vzhodno od mesta. Ti krajevni obrambni uspehi nemških čet so bili večjega pomena, kakor je kazalo na prvi pogled, ker so Britanci zbrali na svojem vdomem področju pri Eindhovnu in Nijmegnu izredno velike pehote, oklopniške in topniške sile, da bi po izjalovljenju njihovega zračnega napada z napadi na kopnem odprli vrata v nižjersko ravnino. Močne na tem področju zbrane sovražnikove sile so pritiskale proti zapadu in vzhodu, da bi se pridobile uporabne ceste in s tem zagotovile svoj pohod. Razen brezpomembnih pridobitev ozemlja so se zrušili vsi ti napadi.

Prav tako kot z veliko napetostjo pričakovani podvig proti nizozemskemu področju se je zaustavil tudi sovražnikov naval na vsem ostalem zapadnem bojišču. Velkopotezni ob-

koljevalni poizkus pri Aachenu se je omejil na krajevne boje za posamezne bunkerje. Sovražnikov naval na bojišču pri Eifelu ni prišel preko omejenih akcij, čeprav je tudi tu kot na področju Aachena oživela topniška delavnost. Na predmostju pri Metzu se omejuje sovražnik že več dni na izvidniške sunki in probajni poizkus vzhodno od Nancyja v smeri proti zgornji Saari se je izjalovil po nemških protinapadih, kjer so nemške čete še v sredo zavzele nadaljnje ozemlje. Samo na področju Epinal-Remiremont se b'je manjši boji z menjajočo srečo. Toda tudi tu so nemške čete s protinapadom prestregle napad 7. severnoameriške armade, ki je hotela razbiti zaporne postojanke pred Burgtundskimi vrati ter postavile z izrabo gorskega ozemlja močan zanjah pred sovražnika. Da se je po dneh nevarne napetosti posrečilo na zapadu izgraditi novo bojiščno črto, je uspeh nemških z veliko vztrajnostjo in žilavostjo se borečih in z novimi oddelki ojačanih čet naravnost izreden.

Kljub sedanjim razbremenitvi na zapadnem bojišču si mora biti vsak na jasnem, da bo sovražnik nadaljeval svoj napad proti nemški zapadni meji z vsemi razpoložljivimi silami. Na odseku pri Aachenu, na bojišču pri Eifelu ter pri Metzu ojačeno topniško delovanje naznanja skupno z močnimi letalskimi napadi na mesta in prometne naprave nove boje ob Renu.

Pomembni obrambni uspehi v južnozpadni Sedmograški

Berlin, 29. sept. Bitka v Kurlandiji je nekoliko poenostavljena. Boljševiki, ki so sledili nemškim odmaknili premikom in ki so jih brezuspešno poizkušali motiti, so proslavljali vsako po Nemcih izpraznjeno vas kot uspeh svoje ofenzive, kjer pa so jih nemške čete pričakovale, so se izjalovili vsi njihovi napadi z velikimi izgubami. Tu, di v sredo so izvedli močne sunki proti nemškim postojankam med Dvino in zalivom pri Rigi, ki so bili po večini odbiti. Krajevne vdore so nemške čete s protinapadi odstranile ali zožile. Na področju Doblina in pred vzhodno-prusko mejo je vladal mir. Na področju Sudauena so se omejevali boljševiki kljub živahnemu delovanju topništva in bojnih letal na krajevne napade, ki pa jim niso prinesli nobenih uspehov.

V Varšavi so kapitulirali ob peti obletnici kapitulacije v l. 1939 uporniki v predmestju pri trdnjavi Mokotov. Nemške čete so izvlekli iz razvalin hiš, kleti in kanolov tisoče oboroženih članov odporiškega gibanja in jih odvedli v vojno ujetništvo. Imeli so še mnogo orožja in streliva, toda po 4 dnevnem osredotočenem napadanju nemških vojakov je bil strd odpor teh gnezd in odstranjenega nevarnost za hrbet nemškega bojišča.

Od severa vzhoda in juga so nadaljevali boljševiki ponekod z izredno silovitostjo

napade na prehode preko Karpatov. Južno od črte Krosno—Sanok so obkolile nemške čete večje sovražnikove skupine in jih uničile, pri čemer so izgubili svojetske čete 300 topov in 400 vprežnih vozil. Vzdolž vzhodnih Karpatov je prišlo le do krajevnih bojov. Po izjalovljenju poslednjih napadov v Szeklerjevem rogličju in na področju Turde so boji na sedmograškem področju prehodno prenehali. Iz velikih boljševiskih izgub posebno težkega orožja je razvidna silovitost bojov ter izredno velika uporaba oklopnikov v izrazito gorski vojni. Ker sovražniku na tem področju ni uspel nameravani prodor je poizkušal prodreti sedaj na severu-zapalu Rumunije, kjer je napadel iz Arada v zapadni, severnozpadni in severni smeri, toda po prvih pričetnih uspehih, ko je prodrl do črte med Szegedinom in Oradea Mare, so nemške in mađarske čete tudi tu krvavo odbile sovražnikove poslednje napade.

S strojnici nad bolniški vlak

Berlin, 26. sept. Severnoameriška lovka letala, ki so znova kršila predpise mednarodnega prava, so napadla 23. septembra v Modeni v gornji Italiji nemški bolniški vlak, ki ga je kljub jasnim znakom rdečega križa ponovno obstreljevala.

Dve mentaliteti

Mnogokrat so že vprašali tega ali onega angleškega letalca, ki se je s padalom rešil iz sestreljenega letala, kaj sodi sam ali kaj sodijo njegovi tovariši o velikih dogodkih, ki se odigravajo v Evropi in od katerih je odvisna tudi bodočnost Anglije. Skoro vedno se je odgovor glasil tako, da preseneti vsakogar, kdor ne pozna mentalitete ljudi, ki žive preko Kanala. Ti odgovori se namreč glasio nekako takole: »Imamo dobro hrano, dovolj plače in zabav, vsak tretji ali četrti dan predpisani polet, vse drugo pa se nas ne tiče. Za to skrbje naši politiki.«

Medtem ko živi Evropejec intenzivno življenje, ko občuti posebno danes vso težo usodnih dogajanj, ki vse nad Evropo, vsakdo od univerzitetnega profesorja do zadnjega obrtniškega vajenka, živi Anglež preko Kanala še vedno popolnoma drugačno življenje. Nasprotni si stojita dva svetova, dve različni mentaliteti.

V Evropi, kjer so prevladovala ves čas in tudi do sedanje vojne predvsem na kontinentu zakoreninjene nacionalne državne tvorbe, je doma mentaliteta domačih interesnih območij. Tu žive narodi, ki so danes ponovno z vso neposrednostjo zapleteni v vojska in politična dogajanja. Dan za dnem se jim zastavljajo vprašanja, kakšna bo njihova usoda, dan za dnem so v stalni borbi za življenje in smrt, v tekmi med sedanjostjo in bodočnostjo. Ti narodi imajo zgodovinske izkušnje; njih narodni obstanek je morda že nestetokrat visel na nitki. Zaradi tega občutijo ti narodi, ki so prisiljeni biti tako rekoč stalno na braniku svojega obstoja, vsako nevarnost, predvsem pa vojno, popolnoma drugače kakor veliki izvenevropski narodi, ki že več generacij niso imeli občutka, da bi se znanajali temelji njihove državno-politične tvorbe. Za evropske narode je vsaka vojna najvišje življenje razpoložljivih narodnih sil, najtežja preizkušnja, igra s smrtjo. Zato se vanjo ne podajajo z lahkotnostjo. Če pa so vanjo prisiljeni, se pri njih pojavlja, v kolikor so popolnoma dozoreli, težnja po največji racionalizaciji narodnih sil in po varovanju pred relativno neutemeljenimi žrtvami.

Gotovo je, da to neposredno vpliva na izgrajevanje posebne mentalitete posameznikov in naroda kot celote. Usoda oblikuje bitja, ki z največjo pozornostjo zasledujejo potek dogodkov in neprestano iščejo izhoda zase in za svoj narod. Ta bitja so politična bitja v pravem pomenu besede, predana iz življenjskega interesa dogodkom z vsem srcem in vso dušo. Toda kljub sorazmernemu majhnemu življenjskemu prostoru, za katerega nosijo intenzivno skrb, ti ljudje, ki so sposobni tako globokega čustvovanja, nikakor niso majhni tudi v svoji razgledanosti in presojanju svetovnega položaja. Ravno obratno je res. Občutek potrebe po razgledanosti in interes za širša dogajanja sta pri njih celo mnogo večja, ne samo pri posamezniku, marveč tudi pri vsakem narodu kot celoti.

Na drugi strani Kanala pa žive ljudje, katerim je intenzivno zanimanje in udeleževanje tuje tudi v vojna času. Oni več ali manj živijo v lučiji, da se ne more pojaviti nevarnost, ki bi ogrozila njih narodni in državni obstoj. Domišljajo si, da tudi vojne večjega obsega ne predstavljajo zanje življenjske opasnosti in da zaradi tega ni potrebe po neposrednem in vsestranskem zanimanju ter vključenju vsakogar brez izjeme v tok dogodkov. Zaradi tega jih vojna ne zajame s takšno neposrednostjo, kakor zajema narode in države v Evropi. Zaradi tega človek preko Kanala ne kaže intenzivnega zanimanja niti za splošni, niti za lastni vojaški in politični položaj. Vojna zanj ni predmet javnega zanimanja, marveč več ali manj predmet interesa in odgovornosti političnih in vojaških voditeljev. Zdi se, kakor bi imeli pred seboj narod, v katerem — če se izrazimo drastično — desnica ne ve, kaj dela levica. Za velik del Angležev — in to velja tudi za Američane — je zato tudi vojna glede njegovega zanimanja le nekaj izreden primer sportnega udeleževanja. Zelo dobro je to razliko med intenzivno evropsko in površno anglosakso mentaliteto prikazal znani francoski pisec Andre Maurois, ko je v nekem svojem delu v usta angleškega majorja položil značilne besede: »Čudno ljudstvo smo. Če hočemo v Francozu vzbuditi zanimanje za box-match, mu je treba reči, da gre pri tem za njegovo nacionalno čast. Če pa hočete Angležev vzbuditi zanimanje za vojno, ni boljšeга načina, kakor da mu dopoveste, da je vojna nekaj podobnega kakor box-match.«

Takšna mentaliteta pa ima poleg drugega tudi posledico, da so ljudje v splošnem zelo slabo poučeni bodisi o problemih, ki povzročajo vojno, kakor tudi o problemih, ki se pojavljajo v zvezi z razvojem vojne. Ne poznajo niti dežel, kjer se razvijajo usodni dogodki, ne njih narodnostnih, političnih in gospodarskih problemov, kamoli da bi v podrobnejši poznali nešteto tragedij, ki se morda v teh deželah odigravajo. Zaradi take plitvosti interesa je zelo elastičen pojem tudi njih tako zvano javno mnenje. Ker ne občutijo lastne potrebe po spoznavanju tujih dežel, njih zgodovine in kulture, tudi nmanjane lastne kritične presoje in stališča do njih. Zato radi zapadajo površnim, čvsi tudi tendenčnim prikazovanjem. Čim močnejša so seveda sredstva take agitacije, tem lažje je ustvariti neko površno javno mnenje, ki pa ga nasprotna agitacija zopet kmalu lahko preprokrene. Zato lahko opažamo pri Anglosasih velika varovanja javnega mnenja, velike spremembe v gledanju. Dočim je javno mnenje kot rezultat izkristaliziranega gledanja vsakega podreca na usodo lastnega naroda in države pri evropskih narodih stabilno in le teško spremenljivo, je javno mnenje preko Kanala nestabilno in jako spremenljivo.

Zaradi tega se je že mnogokrat prevrnil in razočaral marsikdo, kdor je v tem ali onem pogledu računal na Anglosase. Tudi danes mnogi zmanjujejo z glavo nad angleško in ameriško politiko. Izgleda, da se pri Anglosasih niti odločujoči politiki, kaj šele »javno mnenje« ne zavedajo, da njihova »mentaliteta imperialnih obzorij ni več na mestu in da bi bilo zanje mnogo bolj ko-

Nadaljevanje na 2. strani

Pot slovenske delavke

V ljudski oddaji ljubljanskega radia je te dni govorila gđ. Marija Pikec, delavka in begunka. Znanja je tudi že širši javnosti po svojih toplih in prepričljivih nastopih ob raznih prilikah, ko je šlo za to, da slovenski delavci in slovenska delavka izpričata svojo pripadnost k narodni skupnosti ter svojo solidarnost s kmečkim in z vsemi ostalimi narodno čutečimi sloji. Iz lastne izkušnje pozna težko življenje naše delavke in iz lastne izkušnje pozna tudi dvojno težko življenje begunke. Njena izjavanja prihajajo zato iz srca in gredo k srcu.

V svojem radijskem predavanju je gđ. Pikec najprej pretrpetljivo opisala Kalvarijo, k so jo tudi njej pripravili komunisti. Nješteto žena in deklet je preživelo še huje, a tudi njena je dovolj žalostna in obnemadna vse značilna. V avgustu leta 1942, so v njenem domačem kraju, kjer je do takrat živel, komunisti deloma umorili, deloma odvlekli s seboj v gozdove vedno protikomunistično usmerjenih domaćinov. Od takrat si ni več upala spiti doma, temveč je prenočevala drugje. Res so par dni kasneje prišli škati tudi njo. O tem je v svojem govoru pripovedovala med drugim:

»V strahu in negotovosti so potekale noči. V noči od 20. na 21. avgust 1942, okrog polnoči, so prišli. Cisto tih so obkolili hišo. Naenkrat suneš s puško v okno in že so bili v hiši. Takoj so me zahtevali. Domači so odgovorili, da sem odšla. Z odgovorom niso bili zadovoljni. Postali so ostrejši in pretaknili so vso hišo, pri tem pa domačim grozili s smrtjo. Niso hoteli verjeti, da me ni doma. Poizvedovali so za menoj še pri sosedih in končno obotavljaje se odšli...

Dve leti sem sedaj že v Ljubljani: kot begunka, Bečati sem morala pred lastnimi rojaki, da s obvarujem življenje. Postati sem morala begunka zato, ker nisem marala brezbožnega komunističnega nauka, begunka zato, ker sem hotela ostati Slovenka...

Ni to pravilica, temveč je resnična povest uboge slovenske delavke begunke. Takih povesti je na naši zemlji sto in sto, na tisoče. Druga bolj zgovorna od druge obseja komunizem in njegovo početje. Se neprimerno bolj glasno pa ju obsojajo vse znane in neznane kraske jame znani in neznani gozdovi, doline in begovni nase kravljene zemlje. Ob tem krku je pristihnil ves naš narod, so priljubljeni vsi slovenski stanov. Dvignil je svojo glavo slovenski kmet, slovenski delavec, ves slovenski narod. Iz tega se je po zaslugi našega prezidenta in nemškega vojaka rodilo naše slovensko domobranstvo.

Težka je življenjska pot slovenske delavke. Gđ. Pikec jo je nazorno orisala v svojem govoru, pri čemer se je lahko opirala ne le na svoja opazovanja temveč tudi na svoja lastna doživetja. Nasledila je delavsko ali kmečko družino s številnimi otroki, ki jih je treba preživljati. Ko deček ali deklica zapustita šolske klopi, še nekaj časa pomagata doma očetu ali materi, kmalu pa zavzemajo njuno mesto mlajši, ki dorajajo. Starejši odhajajo drug za drugim od doma, s trebuhom za kruhom. Dekle postane postrežnica, morda služkinja, ta al ona tudi zaposlitev v trgovini ali obrti, najdebiše med njimi pa postanejo tovarniške delavke.

Mlada delavka se dolgo ne zave preloma, ki je nastopil za njo. Vsa je zakoreninjena še v domu in družini. Toda tovarna je svet zase, obvladujejo jo stroji in zopet stroji, žvižgi in vrteči se stroji, a vendar brez duše. Tudi njej traja duša iz pri in počas postaja med stroji, a okolica jo z neznano silo odvleče za seboj.

V tej zbežanosti zahrepi delavka po sreči, ki jo prinaša prvotni poklic ženske, po

materinstvu. Omoži se, postane žena in mati. Spoznati pa mora, da se je neprimerno zaslala pred svojimi novimi nalogami. Brez zadostne priprave je stopila v zakon, brez gospodinjske priprave, a tudi brez potrebne duhovne priprave za svoj vzvišeni pravi poklic.

Delo v tovarni je tako pripravo onemogočilo ali vsaj silno otežilo. Delo v tovarni pa jo tudi ovira, da bi se tako, kakor bi bilo potrebno, posvetila gospodinjstvu in materinstvu, da bi s tako ljubeznijo, s kakršno bi rada, negovala in vzgajala svoje otroke. Za delavko mater postane tako vse življenje en sam delavnik. Le premenogokrat se je loti zagrenjenosti in le premenogokrat izgublja veselje do življenja.

V takem razpoloženju marskaka delavka postane plen komunizma, se da zastopit v naukih zlagane tuje učenosti. Često jih tudi sama nato oznanja dalje ter pričanja na ta način podirati in rušiti, kar je pred leti še sama gradila. Tako smo videli tudi pri nas, ko je pred tremi leti komunistična OF začela s svojimi varljivimi gesli loviti duše delavcev in delavk, da se je marskatera dala zapeljati. Ta je šla med terenke in postala ovajalka svojih lastnih sodelavcev in sodelavk, druga pa je odšla tudi kar sama v hrbe. Toda to je bila pot samo tiste slovenske delavke, ki jo je čas z vsemi svojimi zapletljivi iztrgal in odtujil narodni skupnosti. Velika večina slovenskih delavk pa je ostala na poti, ki vodi k lepšim ciljem. O njih in v njihovem imenu je govornica na koncu svojih izjav dejala:

»Velika večina naših slovenskih delavk je kljub vsem težavam in zaprekam, nevarnostim in grožnjam, obdržala v svojih srcih sveta izročila svojih slovenskih mater in ostala zvesta Bogu domovini in narodu... Svetel zgled te zvestobe nam bo vsem žrtvam Pepce Bajdeto, tobačne delavke, ki je v juliju 1942 umrla mučeniška smrti na Kijevu pri Dobrovi. Ni bila zastoj njena žrtev. Njena srečna kri, ki jo je bila črna zemlja temnega gozda, je bila seme, ki je danes že obrodilo bogate sadove. Vse poštene slovenske delavke se danes zbirajo v odličnih protikomunističnih vrstah. V svoji delavski protikomunistični akciji se skupno z vsem slovenskim delavstvom, z vsem slovenskim narodom in slovenskim domobranstvom borijo proti komunistični pošasti.

Ko gradimo danes nov, vsem stanovom pravičen gospodarski red, postavljamo me slovenske delavke zahtevo: V bodočnosti se ne smeta odtegovati dekleta in žene nemu vzvišenemu naravnemu poklicu — materinstvu! Omožiti se mora zadostna vzgoja deklet, žena in mater, da bodo one lahko potem v pravem duhu vzgajale svoje otroke. Predvsem pa mora biti v bodočnosti preskrbljeno za dostojno preživljanje družin, z zadostnimi plačili in zadostnimi družinskimi dokladi. Ženi bo s tem prihranjena borba za njen življenjski obstanek in obstanek družine. Vrnjeno ji bo zopet njeno dostojanstvo in njeno vzvišeno poslanstvo.

Slovenske delavke dekleta, žene in matere! Katera izmed vas nas v našem prizadevanju noče podpirati? Katera izmed vas se okleva in se nam še ni pridružila?

Vidim terenke, ki so svojo čast in poštenje že davno zapravile s badojenci, kako se nam posmehujejo iz za plot. Se razprezajo svoje mreže in škodujejo narodu a vedo naj, da bo narod raztrgal nje in njihove mreže!

Me slovenske delavke smo, moramo in hočemo biti eno z vsem slovenskim narodom!

Predaja Porkale Sovjetski zvezi

Prvi zaslužnjevalni ukrepi na Finskem

Stockholm, 29. sept. Kakor javlja »Svenska Dagbladet« iz finskega glavnega mesta, je pričela sovjetska nadzorna komisija svoje delo. Najprej bo izpraznjeno ozemlje Porkale, ki ga je morala Finska odstopiti Sovjetski zvezi kot oporišče. V četrtek so zapustili Porkalo poslednji vlaki, avtobusi in parniki. Od takrat so prekinitve telefonske zveze z otokom Sovjetski zastopniki bodo imeli tudi nadalje v oblasti letališča pri Helsinkih, tako da bo moral iti civilni finski letalski promet v bodoče preko Hyvinga, severno od Helsinkov.

Kakor javlja »Nya Dagligt Allehanda« iz Helsinkov, bodo izdali posebno odredbo, ki predvideva mobilizacijo finske industrije za izpolnjevanje sovjetskih zahtev po pošiljkah. V poštev bo prišla vsa industrija za blago, ki ga bo treba v bodoče izvažati v Sovjetsko zvezo. Pod državnim nadzorstvom bodo morali finski delavci opravljati suženjsko delo za boljše.

Ni samo vse finsko civilno prebivalstvo postavljeno pod sovjetsko nadzorstvo, se

daj so prišli sovjetski nadzorni uradniki tudi v severno Finsko, kjer ostro nadzirajo finske ukrepe proti odmikajočim se nemškim četam.

Finska kapitulacijska vlada pa se trudi, da bi dobila priznanje od sovjetske strani in sprejema zato v kabinetu, ki so posebno dobro zapisani v Moskvi. Kakor javlja »Dagens Nyheter«, je bil imenovan markisat Renhold Svento, član finskega parlamenta, za svetovaleca finskega zunanjega ministrstva. Svento je bil vzgojen v Rusiji in je delal več let v ruski službi. Po svetovni vojni je bil sodelavec marksističnih listov na Finskem in je vedno zahteval čim večje sodelovanje med Finsko in Sovjetsko zvezo.

Hackzell prepeljan v Helsinke

Stockholm, 29. sept. Vsi finski ministri predsednik Hackzell, ki je bil v Moskvi kot predsednik finske delegacije in ki ga je tam zadel kap, je bil v četrtek popoldne prepeljan s sovjetskimi letalom v Helsinke, kjer leži sedaj v bolnišnici.

Churchill pred spodnjo zbornico

„Nikakih velikih pričakovanj“ o takojšnjem zaključku vojne

Amsterdam, 29. sept. Reuter poroča, da je imel Churchill danes pred polno spodnjo zbornico govor, v katerem se je bavil najprej z boji v Evropi. Bitko v Normandiji je označil kot »največjo bitko te vojne« ter je izjavil, da je sedaj v Franciji od enega do treh milijonov zaveznikovskih čet. Po 120 dneh boja znaša razmerje preko preliva preplavljenih angleških in ameriških čet 2:3. Razmerje v Franciji borečih se divizij znaša 4:5.5. Doslej je imela Anglija v Franciji 90.000 mož izgub, Zedinjene države pa 145.000 mož. Churchill se je zahvalil Zedinjenim državam za njihovo podporo v Evropi in njihovo mogočno vojno v Pacifiku. V Burmi so doslej »pobili« 50 do 60 tisoč Japoncev.

Churchill je nato opozoril, da ni treba imeti nikakih »velikih pričakovanj« o skorajšnjem koncu sedanje vojne. Po njegovem mnenju bo treba še več mesecev leta 1945, da bodo boji zaključeni. Anglija je mnenja, da je poslala na Pacifik mornarico, ki bo sama sposobna, da se spopade v splošnem boju z japonsko mornarico.

V svojem nadaljnjem govoru se je bavil Churchill z zunanjepolitimi vprašanji. Podčrtal je, da zveza Anglije, Sovjetske Rusije in Zedinjenih držav proti Nemčiji ni bila nikdar tesnejša, kot je sedaj. Dejal je, da sme Sovjetska Rusija upravičeno zahtevati britansko podporo pri ozemelskih spremembah ob poljskih mejah. Sovjetska Rusija je upravičena, da ima na svojem zapadnem krilu varne meje in »priateljski narode«. Zato računa, da bodo predsednik poljskega emigrantskega odbora in njegovi tovariši kmalu zopet pričeli razgovore z Moskvo.

Ko se je bavil s konferenco v Dumbarton Oaksu, je dejal, da se ni posrečilo do sedaj zadovoljivega soglasja nazorov tam zastopanih narodov. Potrebna bo nova konferenca teh narodov, morda v prisotnosti zunanjih ministrov. Po možnosti se bo vršila taka konferenca še pred koncem letošnjega leta.

Churchill je izrazil upanje, da bodo v bližnji bodočnosti eventualno sklenjeni dogovori in le začasni ukrepi za ustanovitev bodoče svetovne organizacije. V ostalem upa, da bo Francija zopet dobila mesto v zaveznikih odborih. Tozadevno so priprave v teku.

Berlin, 29. sept. Včerajšnji Churchillov govor smatrajo v vojaških berlinskih kro-

gih za običajne izjave britanskega ministrskega predsednika, ki radodarno razpija polovičarske resnice, pretiravanja in namigavanja, da bi lažje in bolj neopazno preskočil glavno vprašanje.

Vendar poudarjajo v Berlinu Churchillovo ugotovitev, da se bo vojna za Anglijo, v nasprotju s prejšnjimi triumfalnimi izjavami ministrskega predsednika, zavlekla še dalj časa. Churchill s tem neposredno priznava, da je nemška strategija na potu, da z utrditvijo bojišča in s pridobitvijo časa pride bliže svojemu cilju. To, da poskuša omalovaževati strateški načrt svojega nasprotnika, spada, kakor izjavljajo v Berlinu, k stalnemu Churchillovemu repertoarju, čim je prisiljen, da da svoji javnosti odgovor na pereča vprašanja. K temu sporedu spadajo tudi podatki o nemških izgubah v Franciji od pričetka invazije. Izjavil je, da znaša to število 900.000 mož, od tega samo 500 tisoč ujetnikov. Na pristojnem nemškem mestu pripominjajo, da to je izredno pretiravanje, ki je bilo izrečeno iz propagandnih razlogov. Številka, ki jo je navedel Churchill, daleko presega število vseh nemških čet, ki so bile v boju v Franciji. V Berlinu so opazili tudi neko drugo točko njegovega govora, namreč njegovo ugotovitev, da je Anglija odposlala velik del mornarice na Pacifik, da se bo tam skupno z ameriško mornarico borila proti Japoncem. S tem v zvezi je omenbe vredna izjava britanskega ministrskega predsednika o načinu angleškega vojevanja na Daljnem vzhodu. Churchill je izjavil, da je bilo pri bojih v Burmi »zaklanih« več tisoč Japoncev. V Berlinu ne marajo nadalje razpravljati o »modernem načinu vojevanja«. Zadovoljujejo se s sodbjo britanskega posebnega poročevalca o obravnavanju ranjenih angleških padalcev, ki so jih pri Anhemu zajele nemške čete in ki se nahajajo po britanskem priznanju v najboljši nemški oskrbi.

Madrid, 29. sept. »Informaciones« pripominja k poslednjemu Churchillovemu govoru, da je moral Churchill priti vde v vino zaveznikov. Njegova izjava, da bodo potrebni zavezniški več mesecev v letu 1945, da bodo končali to vojno, presega zdaleka termin, ki si ga je stavilo nemško vodstvo za izvedbo gotovih priprav, v katerih uresničenje danes nihče ne more več dvomiti.

Nadaljnji težki obrambni boji na Apeninih in ob Jadranu

Berlin, 29. sept. Tudi v sredo so se ves dan nadaljevali težki boji za ceste preko prelazov v srednjih Apeninih. Čeprav so uporabili Američani vse razpoložljive sile, so le na enem mestu široke bojiščne črte zavzeli neko višino. Poljski sovražnika, da bi zavzel neko višino ob prelazu Futa, so bili brezuspešni. Na področju Castel del Rila je napadel neko obvladujočo gorsko postojanko, toda napad se je zrušil v osredotočenem ognju nemškega orožja. Prav tako so se zrušili še pred nemškimi črtami sovražniški sulkji s področja Monte Cervale proti vzhodu. Tako je potekel tudi ta dan velike sovražnikove ofenzive, ne da bi se sovražniku posrečilo nameravani operativni prodor v Padsko nižino.

Ko se je izjalovil novi britanski velen-

pad na jadranskem obalnem odseku s tako izredno visokimi izgubami za sovražnika, je pričel nasprotnik v sredo zopet z močnimi sunki po večernem bobnečem ognju topništva napadati nemške postojanke. Medtem ko je bila večina teh probojnih poizkusov zopet odbita ter so bili z energičnimi protisunkmi očistihi nekateri vdori, so boji severozapadno od mesta Sant Arcangelo do večera še niso končali. Nemške čete so s protinapadom zopet zavzele od sovražnika prehodno zasedeni kraj San Mauro. Nemško topništvo je učinkovito obstreljevalo britanske pripravljalne postojanke. V teh bojih se je posebno izkazala 1. padalsko-lovska divizija, ki je uničila v 27 dneh 208 britanskih oklopnikov, od teh 128 v boju iz bližine.

K kapitulaciji upornikov v varšavskem okraju Mokotov

Berlin, 29. sept. Ob peti obletnici varšavske kapitulacije je po štiridnevem boju kapituliral nadaljnji del upornikov. Nemške čete so izvele iz razvalin hiš, kleti in kanalov ter neke trdnjave nad 2000 oboroženih upornikov in jih odpeljale v vojno ujetništvo. Nadalje so zajele nemške čete okrog 5000 civilistov, ki so preživeli obleganje in ki so jih izročili v oskrbo poljski pomožni organizaciji. Razen tega so bile zaplenjene velike količine orožja in streliva.

Berlin, 28. sept. V vojnem poročilu javljena kapitulacija varšavskih upornikov v predelu Mokotow je sledila ponudbi upornikov nemškemu poveljstvu. Pri tem so uporniki izrekli željo, da bi z njim postopali kot z vojnimi ujetniki, čeprav jim ta pravica po mednarodnem pravu ne gre. Nemško poveljstvo je ponudbo sprejelo, ker je upoštevalo, da sta London in Moskva nahajalka upornike k upor, a jih nato podlo pustila na cedilo.

Pred preosnovno švedske vlade

Stockholm, 27. sept. Moskvska poročalska služba javlja, da govore v tamkajšnjih krogih izomskih novinarjev o bližnji preosnovi rumunske vlade. Pričakujejo, da bodo dobili komunisti tri ministre. Kaže se, da deluje preizkušeni sovjetski stroj v Rumuniji že s polno paro.

Hrvatski zunanji minister o moralni osnovi Hrvatske

Zagreb, 29. sept. Ob obletnici trojnega pakta je imel hrvatski zunanji minister dr. Mehmed Alajbegović govor po radiju, v katerem je med ostalim izjavil:

»Že pred vzpostavitvijo Nezavisne Hrvatske Države je videl hrvatski narod, ki je bil vezan v okove, skovane v Versailles, v trojni pakti orodje, ki je poklancano, da ustvari v Evropi in vzhodni Aziji narodom pravične živalske pogoje. Hrvatska se dobro zaveja pomena svojega pristopa k trojnemu paktu, s katerim sta bili priznani njena državna samostojnost in mednarodna čast. Izpolnjevanje obveznosti iz tega pakta je častna zadeva hrvatskega naroda. Hrvatska si je ustanovila pristopom k trojnemu paktu pot v gotovo bodočnost. Druge poti ni, kajti vsaka druga pot pomeni kapitulacijo, pomeni predati samega sebe. Le takrat bomo imeli jamstvo za obstoj hrvatskega naroda, če bomo vzdržali ob strani trojnega pakta v boju. Trojni pakt je moralna osnova naše boja. Izvajali ga bomo ob strani naših zaveznikov do končne zmage.«

Bolgarija prekinila diplomatske stike z Madžarsko

Budimpešta, 27. sept. Madžarski poročalski urad objavlja naslednjo uradno izjavo: Po vseh iz Sofije je Bolgarija dne 26. septembra ob 24. prekinila diplomatske stike z Madžarsko.

Zatamnitev

Od 2. oktobra 1944 do nove odredbe se morajo upoštevati predpisi o zatamnitvi od 18.30 do 5.30.

Gospodarstvo

== Prijava zgradarine. Sindikat hišnih posestnikov opozarja hišne posestnike, da odmera zgradarine ne bo več podaljšana ter bo treba za leto 1945 vložiti prijave v roku, ki bo še objavljen, verjetno v času od 1. do 30. novembra t. l. Zaradi morda potrebnih pojasnil glede sestave prijavi naj se prizadeje! hišni posestniki pravočasno obrnejo na sindikat, ki ima svojo pisarno v palači Bata, II. nadstropje.

== Petrolej, bencin in nafta za obrtnike. Obrtništvu, ki je do sedaj pri Pokrajinskem gospodarskem svetu prejemale nakazila za petrolej, bencin in nafto kot pomožna sredstva vsak mesec po seznamu brez posebnih prošelj, se opozarja, da se bodo omenjena pomožna sredstva za obrtnike od oktobra dalje nakazovala samo na pisмено in obrazloženo prošnjo, ki jo mora vsak obrat zase vložiti pri Pokrajinskem gospodarskem svetu.

== Premije v blagu za italijanske kmetje. Da se poveča storitev kmetijstva, so bile v Italiji že prejšnja leta uvedene razne denarne premije. Letos uvajajo prikrvat in ta namen premije v blagu, kar pospešuje zlasti nemški upravni uradi. Tako so že v pričetku letošnjega leta razdelili kmetom na področju svobodne Italije 70.000 parov čevljev. Čevlje so dobili oni kmetje, ki so v največji meri zadostili oddajni dolžnosti za kmetijske pridelke. V letu 1944/45 bodo priznane podobne premije predvsem za pospeševanje proizvodnje onih pridelkov, ki so za vojno najbolj važni. Tako bodo kmetje za oddajo volne dobili prejo za pletenje, proizvajalci svilenih kokonov bodo dobili svilene tkanine ali svilen prejo, za odlične storitve pri proizvodnji oljarja pa so predvidene posebne premije v obliki tobačnih izdelkov. V posameznih pokrajinah bodo dobili kmetovalci, ki se posebno izkažejo pri oddaji pridelkov, premije v obliki gum za kolesa. Pripravljajo pa se nadaljnje razširjenosti tega sistema naravnih premij.

== Usoda finskih rudnikov nikljeve rude. Britanska poročevalska služba javlja, kakor poročajo iz Amsterdamu, da obsega ozemlje Pečenge, ki ga bo morala Finska odstopiti Sovjetski zvezi, po vsej verjetnosti tudi rudnike nikljeve rude. V tej zvezi ugotavljajo, da ima Sovjetska zveza velike interese na tem, da dobi te rudnike v svoje roke.

== Rastlinjaki v Nemčiji se morajo izkristati predvsem za gojitve sočivja. V Nemčiji so izšla navodila za gojitelje cvetja in okrasnih rastlin v šestem vojnem letu. Ze po prejšnjih predpisih je bila gojitve cvetlic in okrasnih rastlin precej omejena v korist gojitve sočivja. V šestem vojnem letu se morajo gojitve cvetlic in okrasnih rastlin še bolj omejiti. Obrati, ki imajo cvetličnjake, morajo svoje razpoložljive površine pod steklom uporabiti predvsem za vzgojo sadik sočivja, da bodo na razpolago gojiteljem sočivja. S tem se gojitve cvetlic in okrasnih rastlin ne ukine docela, temveč se mora omejiti le na oni minimum, ki je potreben za poznejšo zopetno obnovo cvetličnjakov.

== Strogo izvajanje delovnih dolžnosti v Nemčiji. V okviru ukrepov za totalno mobilizacijo vseh delovnih sil so pričeli sedaj delovni uradi v Nemčiji preiskovati tudi vse one primere, kjer obstoja večjetnost navideznega delovnega razmerja. Prebivalstvo v tej akciji pridno sodeluje in je na primer delovni urad na Dunaju prejel že številne prijave o nadaljnjem obstojanju takega navideznega delovnega razmerja. Sedaj je bila izdana posebna naredba o prijavi navideznega delovnega razmerja. Delovni urad se postavi vedno na stališče, da obstoja pravo delovno razmerje šele tedaj, če delo ustreza normalni delovni storitvi. Najpogostejši so primeri navideznega delovnega razmerja tam, kjer gre za sorodnike delodajalca. Delovni uradi ne bodo posegali, če na primer žena in hčerka dela v trgovini ali kakšnem drugem obratu očeta in pri tem vrši koristno in resnično delo, ki bi ga sicer moral opravljati kak uslužbenec. Merodajno mora biti zgolj izvršeno delo. Ne more pa se smatrati kot pravo delovno razmerje, če nekdo vstopi v kakšno podjetje kot solastnik ali poslovođa in zahteva ta funkcija dnevno le nekaj ur dela. Tudi se ne smatra kot pravo delovno razmerje, če je na primer žena v podjetju moža kot knjigovodkinja, pa ima s knjigovodstvom na mesec opravka le par ur. Vsi taki primeri bodo sedaj razčiščeni.

== Obnova norveške trgovinske mornarice. V zvezi z nedavno pomorsko razstavo v Oslu objavlja norveški strokovni list za pomorstvo v posebni številki zanimive podatke o stanju norveške mornarice in o vprašanju njene obnove. Norveška ima od vseh dežel najdaljšo obalo. Zaradi velike razčlenjenosti te obale, globokih fjordov in zalivov meri celotna dolžina norveške obale nič manj kakor 30.000 km (to ustreza trem četrtinam dolžine ekvatorja). Stiri petine norveških mest so pomorska mesta. Pred vojno je znašala tonaža norveške trgovinske mornarice 4.8 milijona bruto registrskih ton. S to mornarico je bila Norveška za Veliko Britanijo, Zedinjenimi državami in Japonsko na četrtem mestu med vsemi pomorskimi državami. V razmerju s številom prebivalstva pa je Norveška bolj navezana na morje, kakor kakatera koli druga dežela, saj odpade na vsakega prebivalca 1,6 milijona bruto registrskih ton ladjevala (v Veliki Britaniji 0,37, v Danski 0,30, v Švedski 0,25). Tudi glede starosti in tehnične opreme ladij je Norveška od nekdanj prednjačila. Skoro 62% vseh norveških ladij so bile motorne ladje. Po vojni bo Norveška navezana na to, da si ladje sama zgradi. Ladjedelska industrija se je pričela v zadnjih desetletjih lepo razvijati. Norveška ima tudi vse pogoje za razvoj ladjedelniške industrije, ker ima potrebne surovine in ceneno delovno silo, kakor tudi sposobne strokovne delavce in obrtnike. Lani je bila ustanovljena zveza norveških lastnikov ladij, ki si je dala nalogo, da izvrši vse priprave za povečano gradnjo ladij po vojni in za obnovo norveške trgovinske mornarice.

Naročite se na romane

»DOBRE KNJIGE«!

Novi lepi uspehi domobraskih udarnih skupin

Komunistični oddelki po Notranjskem in Dolenjskem se v zadnjem času, kolikor je največ morejo, izogibljajo srečanj z domobranci, ker doživajo ob vsakem spopadu le nove izgube in poraze. Domobranci pa jih neumorno zasledujejo ter jih napadajo v njihovih skritivališčih. Preganjajo jih iz kraja v kraj, iz hriba v hrib. Poleg poročil, ki prihajajo o manjših takih spopadih, je pravkar prispela vest o dveh novih velikih uspehih, ki sta jih dosegli domobraski udarni skupini, katerim poveljujeata stotnika Meničanin in Rupnik. S presenetljivimi napadi sta ti dve skupini pregnali in razpršili dva komunistična oddelka, znana kot »Cankarjeva« in »Ljubljanska brigada«. Obe sta utrpeli tako težke izgube, da bodo morali komunisti spet enkrat docela na novo sestaviti.

Udarna skupina stotnika Meničanina je v včerajšnji noči bliskovito napadla oni komunistični oddelki, ki si je po krivici nadel Cankarjevo ime. Taboril je pri Sv. Križu na Dolenjskem. Meničaninova skupina je s svojim hitrim in odličnim napadom popolnoma presenetila prenočujoče komuniste, ki so se nato v pravi paniki razbežali. Pustili pa so na svojih postojankah 105 mrtvih ter mnogo orožja in materiala, poleg drugega 10 strojnic. Borba z razpršenimi ostanki komunističnega oddelka se je potem nadaljevala v smeri proti Moravcu, kjer so padli bežeči komunisti in pripravljeni zasedo in utrpeli nadaljnje hude izgube.

Skoro istočasno je slično akcijo izvedla tudi udarna skupina stotnika Rupnika. Napadla je komunistični oddelki, ki si je nadel ime »Ljubljanske brigade« in ki se je nahajal v postojankah na Otavah blizu št. Vida pri notranjskih Begunjah. Tudi uspeh tega napada je bil prodoren. Komunistični oddelki je bil popolnoma uničen, ves material, s katerim je razpolagal, pa je padel v roke domobrancem. Izgube komunistov so zelo visoke, niso pa še dokončno ugotovljene.

S svojima lepima uspehoma sta udarni skupini stotnikov Meničanina in Rupnika spet dokazali svojo veliko vojaško izkušnost in znova opravili svoj sloves. Dokazali pa sta tudi, kako je morala domobranci slej ko prej na višku, morala med komunisti pa docela na tleh.

Po enem letu

V nedeljo 24. sept. so imele ljubljanske služkinje svoje redno mesečno protikomunistično predavanje. Zbrale so se v dvorani Pokrajinske delavske zveze. Predaval jim je g. Maks Eršte. Ker je minilo ravno leto odkar so padli junaški turjaški, bloški, pudobski in drugi borci, je govoril o teh junakih, ki so nam postavili nov važen mejnik v naši narodni zgodovini. V krvi teh junakov je bila spočeta volja vsega našega ljudstva, boriti se proti židovsko komunističnim zločincem do njihovega popolnega uničenja. Iz te volje se je porodilo naše slovensko domobranstvo in iz te volje se je porodila tudi naša Delavska protikomunistična akcija. Kakor ima slovensko domobranstvo nalogo da z orožjem v roki uničuje komunistične zločince in z orožjem v roki varuje naše domove, tako ima Delavska protikomunistična akcija nalogo z organizirano borbo v zaledju uničevati in omejevat agitacijo, delovanje in mišljenje uničujočih pripadnikov komunistične OF.

Od lanskih septembrskih dogodkov je poteklo leto, pa so komunisti ter njihovi pomagači zopet povzdignili svoj glas, začeli pozivati in groziti podobno kot lani v tem času: »Domobranci, do 15. sept. imate še čas, da se premislite, da se nam predate, da se nam priključite!« Enako so naslavljali svoje pozive in grožnje na vse protikomunistične borce v zaledju. A narod naš je skupno s turjaškimi borci prisegel, da ne bo nikdar več verjel sovražnim obljubam. Zato tudi danes odločno odklanja vse pozive, grožnje in obljube, pa naj jih izrekajo zločinci na domačih ali njihovi židovski pomagači na tujih tleh. Odločno odklanja vse Kuharje in Furlane in vse druge politikanke, ki hočejo iz tujine kazati pot našemu narodu.

Vse navzoče so bile prav zadovoljne iz izjavljanjem predavatelja in mu z odobravanjem dale svoje priznanje. Doslej so bila predavanja za služkinje vsak mesec ob nedeljah popoldne, z 9. oktobrom pa se uvajajo 14dnevna predavanja, ki se bodo vršila ob ponedeljskih in torekah ob pol četrti uri popoldne. Točnejši razpored bo še pravočasno objavljen.

Kronika

* **Odlikovan branilec Cherbourg.** Na predlog vrhovnega poveljnika vojne mornarice Velikega admirala Dönitza je podelil Führer viteški križec Zeleznega križa v ujetništvu nahajajočemu se bivšemu pristaniškemu poveljniku Cherbourg kapetanu fregate Hermannu Wittu, ki je branil po padcu trdnjave to najvažnejšo francosko luko z zapadnega boka na zunanjem pomolu, odkoder ga ni zadetek sovražnikovega topništva pokopal pod kupi skal.

* **Nemška mladina zbira zdravilne rastline.** Ker se v vsej Nemčiji kaže vedno večja potreba nadomestkov za čaj, je državni minister za prehrano pozval mladino, naj v še večjem obsegu kakor doslej nabira zdravilne rastline. Še prav posebno listje jagod, malin in robidnic. Kjer je le mogoče, naj mladina pod vodstvom učiteljskega v teku treh tednov vsaj dvakrat na teden po cel dan nabira zdravilne rastline.

* **Smrt gledališkega patriarha.** V nedeljo zjutraj je na Dunaju umrl član dvornega gledališča Hugo Thimig, ki je nedavno praznoval 90 letnico. Po rodu je bil iz Draždan in je ustanovil z družino pravočastno dinastijo gledaliških igralcev. Od 1874 dalje je bil navezan na dunajsko dvorno gledališče, kateremu je posvetil svoje velike sposobnosti kot karakterni komik kakor tudi kot režiser klasičnih del in naposled kot ravnatelj. Bil je patriarh velike, užigajoče igre in je imel mnogo obudovalcev.

* **O položaju na Danskem prinaša tednik »Das Reich«** poročilo svojega kodanjskega dopisnika, ki pravi: Danska policija je izginila s kodanjskih cest z odredbo višjega SS in policijskega vodje na Danskem Pancka je bila vsa danska policija razčlenjena svojih funkcij ter je bilo do izvedbe potrebne preureditve proglašeno na Danskem policijsko izjemno stanje. V prehodnem času jamči za mir in red nemška okupacijska oblast. Poudarja, da so izvedeni ukrepi zgoraj policije narave ter da posegi v državno in občinsko upravo niso predvideni. Utemeljuje gornjih ukrepov, ki so je prešla danska javnost, pravi, da so umori, sabotaže in zločinstva že naš eno leto znak javnega življenja na Danskem.

Danska policija se je proti anarhiji in protivilni temveč je celo aktivno podpirala sabotaže in umore. Zaradi tega se je začel razkrajati javni red ter je vse to gnalo Dansko v naraščajočo boljševizma. Nemške policijske ukrepe je uspelo izvesti večinoma popolnoma brez incidentov. V danskem glavnem mestu vlada sedaj popoln mir. Razne stavke, ki so se vršile tu v zadnjih tednih, so se končale, ne da bi bilo potrebno kako nemško poseganje. O vprašanju ponovne organizacije danske policije se vodijo selaj razgovori med nemškim policijskim vodstvom in dansko osrednjo upravo. Nemci so izjavili, da nimajo ničesar proti čisto danski policiji, seveda, ako lahko zajamči popolnoma lojalno soodlovanje. Na teh pogajanjih se je pokazalo, da bi bila uspešna ustanovitev občinske danske policije. Poleg tega pa bo izvedla danska policija po svojih načelih na Danskem eno ukrepe, ki so potrebni za uničenje zločincev. Izjava je bila že tozadnja uredba, ki pooblašča danske občinske uprave, da ustanove novo redarsko in občinsko policijo.

* **Nemčija naj postane mala »grarna država«**, švicarski list »Vaterland« piše: »Morgenthauov načrt o uničenju Nemčije kot moderne industrijske države ter o njeni preobliki v malo kmečko agrarno državo, ki bi napravil iz Nemčije njivo krompirja od Kiela do Konstanz, ni nič drugega kot grozovit maščevalni načrt izrednega obsega.

* **Roosevelt ni navdušen za de Gaulle.** Francosko odprno gibanje bodo, v kolikor se ne bo podredilo naredbam de Gaullovi oblasti, postavili pod najstrožje kontrolo. Komunistične elemente v odprnem gibanju je ta vest tako razsrdila, da grozijo z nasilnimi dejanji. Nadaljšnih francoskih krogov se je polastil zaradi vedno bolj se množočih sporov močan nemir. Izgleda, da je še povsem nerazjasnjena naloga, ki jo je dodelil Roosevelt novemu ameriškem veleposlaniku v Parizu Cafferyju. Govorice pravijo, da se bo držal odprnega gibanja, ker Roosevelt ni posebno navdušen za de Gaulle. To mnenje se opira na dejstvo, da se je Roosevelt na konferenci v Casablanci precej zančeval

no izrazil o de Gaulle s pripombo: de Gaulle ne more istočasno igrati »device Orleanske« in »tigrice Clemenceauje«.

* **Zapuščeni varšavski borec.** Poljska begunska radioddajna postaja v Londonu javlja: Pomoč, ki jo je dobila Varšava, ni zadostna. Živiljske potrebe čisto niso bile uporabljive. Ameriška pomoč je predlovala le za 3 dni. Po človeškem predivljanju se mesto ne more več dolgo držati. Če se ne bo kmalu kaj zgodilo, bo iztekla poslednja kaplja krvi.

* **Zopet težki eklopi v Mehiki.** Nov ciklon z veliki nalivi je divjal po Mehiki ter je povzročil v sedmih mehiških državah težko škodo. V prizadetih ozemljih so porušene vse prometne in brzojavne ter telefonske zveze. Mesto Tampico je pod vodo, v Mehikiškem zalivu pa so se potopile tri ladje skupaj s svojimi tovorom.

* **Zrušeno potniško letalo.** Kakor javlja iz Rio de Janeiro, se je zrušilo v bližini Santo Amaro potniško letalo družbe Pan Air do Brasil. Ubitih je bilo 17 potnikov.

* **Štirje roparski napadi v New Yorku v enem dnevu.** V New Yorku je 10 oboroženih zločincev izvedlo v enem dnevu 4 napade, pri čemer jim je padlo v roke skoro 200.000 dolarjev. Ti napadi so bili izvršeni sredi mesta in podnevi na ljudi, ki so dvignili pri bankah večje vsote denarja. Policija je bila prisiljena podzviti v bankah posebne varnostne mere.

* **Kobilice in viharji uničujejo kitajsko letino.** V severnem delu province Hunan so povzročile kobilice in viharji veliko škodo. Kakor javlja »Central-News« je bilo najtežje prizadeto ozemlje okrog Kvanghua, kjer je uničeno 90% žetve.

Iz Ljubljane

u— **Nova grobova.** Za vedno je zapustila svoje ga. Leopoldina Kamnarjeva. K večjemu politiku bodo blago pokojnico spremlili v soboto ob 16. iz hiše žalosti na župno pokopališče v Devici Mariji v Polju. — Robinio ni. Vladimira Gregorčiča je usoda hudo prizadela, ko ji je smrt ugrabila nje-ljubo hčerko Nastjo. — Pokojnima naj bo lahek počitek, užaloščenim svojcem pa izrekamo naše odkritosrčno sožalje.

u— **Zima ne bo huda,** tako vsaj smemo sklepiti po večeršnjem vremenu, ki je go-doval sv. Mihael, ki ima po ljudski sodbi velik vpliv na vreme. Noč pred sv. Mihae-lom je bila oblačna, kar smemo smatrati za znamenje mile zime. Pa še po našem drugim lahko sodimo, da zima ne bo huda ali pa vsaj ne zgolj. Medtem ko se la-stovke navadno selijo okoli Male maše, so se letos zadržale pri nas vse dole. Še večeraj so se ob Ljubljani spretaleve gos-te jate lastovk. Sv. Mihael nas je torej glede zime potolažil, želimo si le, da bi nas vera v ljudsko sodbo preveč ne razočarala.

u— **Vodnikova družba obveša** vse svoje poverjenike in člane, da bo izdala letoš 2 knjigi, in sicer bogato ilustrirano Vodniko-vo prtilko za leto 1945 in roman pisatelja Ljoteta Zupanca Pod križem. Članarina znaša 36 lir, vezava v celo platno 20 lir za knjigo, za ekspedicijske stroške pa pla-ča vsak član 2 liri oziroma 4,50 lire, ako prejme njegov poverjenik knjige po pošti ali železnici. Knjigi izdeta konec novem-bra. Vsak član naj se takoj včlani pri svo-jem poverjeniku ali v pisarni Vodnikove družbe (Narodna tiskarna) ali v knjigarni Tiskovne zadruge (Selenburgova ulica 3) ali v knjigarni Učiteljske tiskarne (Fra-čiškanska ulica 6).

u— **Na Državni dvorazredni trgovski šoli v Ljubljani** bo vpisovanje učencev (nk) v I. in II. razred od 2. do 4. oktobra ob 8. do 11. ure. K vpisu je treba prinesiti: rojstni list, šolsko spreizvedlo, davčno potrdilo, šol-nino in predplačilo za papir. Natančnejša navodila so objavljena na razglasni deski. Zamudniki iz opravičenega vzroka se mo-rejo vpisati še 5. in 6. oktobra ob 8. do 10. ure. Ravnateljstvo.

Raznašalke

pridne in vestne, za dostavo časopi-sa v okrajih ŠIŠKA, BEŽIGRAD, VIČ in MESTO, sprejme uprava »Jutra«.

u— **Prošnje akademika za sprejem v Dom visokošol.** Uprava Doma visokošol v Ljubljani razglasa, da bo za zimski se-mester šolskega leta 1944-45 sprejetih na stanovanje v Dom visokošol večje število akademika tukajšnje univerze. Hrana se bo dodeljevala sprejetim akademikom pogojno, če bodo to dopuščala denarna sredstva. Prednost za sprejem imajo re-venjše abiturientke, ki so letos dovršile srednjo šolo z odličnim ali prav dobrim uspehom. Prosilke, ki prošjo prvič za spre-jem v Dom visokošol, naj priloge svojim prošnjam rojstni in krstni list in izpriče-valo o višjem tečajnem izpitu. Prošnje ostalih akademika pa naj bodo opremlje-ne z rojstnim in krstnim listi ter izpriče-vali o položenu izpitu oziroma o oprav-ljenih kolokvijih na univerzi. Rok za vla-ganje prošnje je do 10. oktobra 1944. Vse-litev v Dom visokošol bo možna 15. ok-tobra 1944. Točnejša pojasnila daje ekonom Doma visokošol v Ljubljani, univerza, so-ba št. 100, dnevno od 12. do 13. ali pa upraviteljica Doma visokošol v Ljubljani, Gradišče št. 14-I.

u— **Učite se strojeplaja!** Novi eno-, dvo-in trimesečni tečaji — dnevni in večerni — pričnajo 2., 3. in 4. oktobra. Lahka deset-prstna metoda. Praktično znanje, koristno vsakomur sedaj in v bodoče v zasebnem ali javnem poklicu. Vpisovanje dnevno. Po-uk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji. Informacije, prospekti: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15.

u— **Javna knjižnica Pokrajinske delav-ske zveze v Ljubljani** na Mikoš čevi cesti št. 22, bo od 2. oktobra dalje odprta za stranke vsak delavnik od 9. do 13. ure do-poldne in od 4. do 6. ure zvečer.

u— **Društvo slepih** je darovalo poleg venca na grob blagopok. tovaršiu Bano Dragotinu uradništvo Pošne hranilnice v Ljubljani 645 lir. Za velikodušni poklon izreka darovalcem odbor najtoplejšo za-hvalo.

u— **Opozorilo igralcem bibliofilske tom-bele.** Vse, ki so zadeli pri bibliofilski tom-boli kakršnih koli dobitkov, opozarjamo, naj ga dvignejo do 5. oktobra, ker po tem roku ne bomo več izdajali dobitkov. Zapadli bodo v korist Solalne pomoči.

u— **Vpisovanje v trgovsko učilišče »Chri-stofor učni zavod«, Ljubljana, Domobran-ska 15,** za Enoletni trgovski tečaj in Višji trgovski tečaj se vrši dnevno dopoldne in popoldne. Pričetek pouka 9. oktobra. Na razpolago prospekti! Ravnateljstvo.

Iz Novega mesta

Dež, ki je v četrtek namočil zemljo, je zelo ohladil ozračje. Zjutraj, ko se vleče gosta megla, je občutno hladno. Čez dan pa, ko posije sonce, se ozračje segreje in je prav prijetno toplo. Tudi posledek ozna-ja jesen, ki se očituje ob vsakem koraku.

Gosi se selijo. V noči na 21. septembra so okoli 22. ure krožile nad mestom divje gosi, ki so kmalu glasno gajgajale odtele. Ljudje napovedujejo v zvezi s tem dogo-dkom ostro in zgodnjo zimo. Zanimivo je, da so pretekli teden odšli od nas še zadnje lastovke. To je za ta datum res izredno.

Nesreča. Pred dnevi se je Drenik Anton s polnim vozom slame vračal na svoj dom v Cikavo, ki je okoli 2 km oddaljena od Novega mesta. Na vozu sta bila tudi Dre-nikov sinček in mala Vidličeva. V bližini Judezeve hiše pa je voz zavozil na mlinu, ki je s strašnim pokom eksplodiral in raz-dvojila voz tako, da sta ranjena konja s prvim delom voza zdivjala naprej. Ranje-na sta bila tudi oba otroka na slami. Dej-stvu, da sta ležala na visokem kupu slame, se imata otroka zahvaliti, da sta odnesla le lažje poškodbe. Slama je namreč ubla-žila učinek eksplozije.

Naše ure so nekaj posebnega. Ka-žejo in bifejo kakor se jim poljubi. Morda bi se dalo z malo dobre volje vendarle do-seči, da bomo imeli v Novem mestu eno-ten čas, ne pa vsak mestni okraj svojega.

Naš kino. Ljudje radi iščejo skromnega razvedrila in je v pomanjkanju drugih za-bav naš kino zato vedno dobro obiskan. Že-limo le več reda pred blagajno. Neumestno je, da se nekateri ne morejo navaditi na točnost. Odpiranje vrat med predstavo gje-dalce zelo moti. Ne bi bilo napak, če bi bila za vrati zavesa, ki bi preprečila, da dnevna svetloba ne bo motila slik na platnu.

Darujte za Društvo slepih!

Doživeli smo nočni napad

Borovnica, 29. septembra

Natančno pred enim mesecem je doživela Borovnica kot prvi kraj Ljubljanske pokraj-ne angloameriški letalski napad. Še dvakrat nato so odvrli brezvestni letalci smrtonosno blago na našo vas. Velik bi bil strah pred novimi napadi, a ko teh le dolgo časa ni bilo, so ljudje spet polagoma usvajali staro življenje, po-pravljali strehe in drugo.

V torek, 26. t. m., pa so znova prileteli so-vražni letalci nad našo vas, in sicer to pot ponoči. Malo pred deseto uro, ko so se ne-kateri že spravili spat, smo zaslišali znan ro-pot. Malo kdo se je zmenil zanj. Saj to je pri nas že navadno. Kdo bi se ponoči bal, ko pa je bilo splošno mnenje, da je nočni napad iz-ključen. Toda kmalu se je zasvetila v zraku svetilna raketa, za njo druga in tretja. Ljudje so se zadržali. Spomnili so se morda pripove-dovanja drugih, ki so nočni napad že doživeli, da je to uvod v nočno bombardiranje.

Nekoliko 5 do 8 minut je bila Borovnica raz-svetljena kakor podnevi. Medtem je večina prebivalcev, ki so še ostali po prvi izselitvi v vasi, zbežala. Kmalu je oglušelo brnenje javilo prihod bombnikov, ki so začeli odme-vati bombe. Koliko jih je padlo, ni mogoče ugotoviti. V dobri četrte uro, ko je gmelno od vseh strani, ni imel nihče časa šteti. Bombe so padale po polju, v gozd, na travnike, med posamezne hiše okoli Borovnice. Še nad 2 km oddaljena vasa Lašče je morala čuti, eksplo-zije 10 do 15 bomb, ki so padle nanjo.

V izredno hitrem času je prišel z Vrhnike prvi zdravnik, kmalu za njim na nekaj tovr-nih vozil iz Ljubljane, ki so sprejeli ranjene. Ljudje okoliških vasi so se spraševali, če je še kdo živ v Borovnici. Toda sreča je hotela, da je bil žrtvovan »osvobojevanje« le en človek po imenu Suhadolnik Janez, 81-letni kovač iz Borovnice.

Škoda na poslopjih je sorazmerna s števi-lom odvrženih bomb in je bilo na novo popolnoma porušeni le pet hiš, trje kozo-lci in nekaj drugih manjših poslopj. Opustoše-no je bilo tudi cerkveno pokopališče, kamor je padlo nekaj majhnih bomb, razbilo več spome-nikov in odbilo velik krž.

To pot smo spoznali »nove« bombe. So to manjše bombe, ki porušijo stavbo le v slu-

Štajerskega

Novi grobovi. V Mariboru je v soboto umrla v 67 letu žena slikarskega mojstra gospa Marija Holzingerjeva. — V Gradcu je umrl Oton Noderer, inšpektor štajerske vodne in električne deželne družbe, star šele 43 let. Bil je vnet telovadec in že dolgo zvest narodni socialist.

Negode. 72letni Janez Menhart iz mari-borske okolice je padel pri obranjanju jabolk z drevesa. Podobno negzodo je doživel Ja-nez Markuč iz Draže vasi. Oba se zdravita v mariborski bolnišnici.

Za poklene zlečine ni milosti. 41letni zidar Jernej Kovačič iz Gratkorna, 45letni zidar Janez Fasling iz Gradca in 42letni električar Alojz Laschitz so se morali za-radi cele vrste velikih tatvin in vlovov zagovarjati pred posebnim sodiščem v Gradcu. Svoje početje so uganjali od po-mladi 1943 do začetka februarja 1944 in sicer v Gradcu in okolici, Laschitz pa tudi na Gornjem Štajerskem. Izkorisčevali so zatemetitve. Nakradli so celo vrsto radijs-kih aparatov in potrebščin, koles, perila, obleke, tobaka, kokosi, zajcev in podob-ne. Ker so bili že večkrat občutno kazno-vani in so vnovič izvršili toliko zločinov, je bilo očitno, da jih zapor ne more po-boljšati. Zadržati narodne skupnosti terja najstrožjo kazen in iztrebljenje nesocialnih elementov, zato je posebno sodišče obsodilo vse tri obtožence na smrt.

Kaznovana škodljivka. Frančiška Terza-nova, stanujoča v Leobnu, se je morala za-govarjati pred graškim sodiščem zaradi zločina zoper zaščito družine, zakona in materinstva. Pomagala je odpraviti neki mladi ženi. Obsojena je bila na 15 mesecev ječe.

Na begu ustreljen morilec. 16. julija je delavec Ivan Zelenko nekje na Štajerskem napadel služkinjo Leopoldino Barhovo. Hudo jo je poškodoval, da je kmalu nato umrla. Zločinec je pobegnil. Te dni pa so ga orožniki zasledili na nekem podu. Ko se je hotel z vilami upreti aretaciji, je bil ustreljen.

čaju polnega zadetka. Poleg »normalnih«, ka-kršnih smo vajeni od prej, je padlo tudi nekaj 500 kg težkih bomb, katerih lijak: morijo 10 do 12 m v premeru in se jasno razločijo od prejšnjih jam.

Prvi nočni napad ni bil prvo presenečenje v tej vojni. Verjetno tudi ne bo zadnje, če bodo ljudje še verjeli raznim pripovedovalcem, ki po vseh logičnih zakonih izvajajo namere in bodoče akcije in reakcije njihovih »prija-teljev« preko morja. Neumen je bil, kdor je trdil, da je možen nočni napad. A danes ... Izkušnja uči. Toda ta šola je krvava. Šele žrtve dobe jezik, šele njim verjamemo. In čemu imamo pamet? —en.

Beleznica

KOLENDAR

Sobota, 30. septembra; Hieronim DANASNE PREDSTAVE
Kino Matice; Ključ dolžnosti.
Kino Sloga; Sanjala sem o tebi
Kino Union; Pies v operi

DEZURNE LEKARNE

Danes; Dr. Piccoli, Dunajska cesta 6, Hočevar, Celovška cesta 62, Garts, Moste Zaloska cesta 47.

ZATEMNITEV

je strogo obvezen od 20. do 6. ure.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Nedelja, 1. oktobra, ob 18. uri: Jakob Ruda. Otvoritev predstava sezone 1944-45.

Izven. Ponedeljek, 2. oktobra: Zaprtlo.

Torek, 3. oktobra: (Generalica).

»Jakob Ruda«, delo Ivana Cankarja, ki bo z njo otvorila Drama svojo letošnjo se-zono, je psihološka drama sebičneža, ki koleba med svojim hotenjem in dolžnostjo do sočloveka. V njej je razkril Cankar pre-pade človeškega značaja in konflikte vesti. Igrajo: Jakob Ruda — Milan Skrbinec, Ana, njegova hči — V. Juvanovca, Marta, njegova sestra — Kraljeva; slikar Dolinar — Jan; Peter Broš — Kovč; Dobnik — Cesar; njegova hči Alma — M. Skrbin-skova; inž. Koželj — Nakrst; učitelj Jus-tin — Blaž; pisar Košta — Brezgar; trije delavci — Dolinar, Miklavc in Toma-žič. Režija: Milan Skrbinec. Otvoritevna predstava v nedeljo, 1. oktobra ob 18. uri. Izven abonmaja.

Vpisovanje abonmentov za sezono 1944/45 je v veži dramskega gledališča še v soboto, 30. t. m. od 10. do 12. in od 15. do 17. ure, ter v nedeljo 1. oktobra od 10. do 12. ure. Potem bo sprejemanje abonmentov zaključe-no.

Lanski goščenci operne Baletne šole naj se zanesljivo javijo v ponedeljek 2. oktobra ob 16. uri v Operi.

Oddajniška skupina Jadranskega Primorja

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 30. SEPTEMBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini. 7.10 do 7.50: Jutranji pozdrav. Vmes od 7.30 do 7.40: Poročila v slovenščini. 7.50—9.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Jutranji koncert. 9.00—9.10: Poročila v nem-ščini. 12.00—12.30: Opoldanski koncert. 12.30—12.50: Poročila v nemščini in slo-venščini, napovedi sporeda. 12.50—14.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Glasba za premor. 14.00—14.10: Poročila v nemščini. 14.10—15.00: Glasba godba in bra-ta Petroviča (spremljava: Stanko Avgust — harmonika, Franc Stančič — kitara). 17.00—17.15: Poročila v nemščini in sloven-ščini. 17.15—18.00: Iz osrednjega nemškega sporeda. 18.00—18.30: Iz osrednjega nem-škega sporeda. 18.30—18.45: Pregled spor-tnih dogodkov (nem. slov.). 18.45—19.00: Gospodinjino predavanje: Sivec Emilija: Shranjevanje vrtnih in poljskih pridelkov. 19.00—19.30: Fantja na vasi. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. 19.45—20.00: Ak-tualno predavanje — govori Hans Fritzsche (prenos). 20.00—20.15: Poročila v nemščini. 20.15—21.00: O mraku. 21.00—22.00: Kaj bo s tabo še noč. 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda. 22.15—24.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda.

Kultura

Uspehi naših glasbenih umetnikov v Salzburgu

V času poletne vročine, ko narava nemirno žareva in puhti, ko sonce žali plodove in človek išče zavetja ob vodi, ko so koncertne in gledališke dvorane zaprte ter kulturno živ-ljenje za čas preneha, da se moreta človek in narava odpočeti. Je »Mozarteum«, visoka šola za glasbeno umetnost v Salzburgu, odprl mladim, izpopolnjevanja željnim umetnikom z vseh dežel Evrope vrata na stečaj. Tu ni bilo čuti poletnega miru in pokoja. Stavba, ki hrani toliko spominov na Mozarta, dvorane v njej in vse sobe, so oživele mladih ljud; da je bilo kakor v ulinku. Predavatelj so odprli svoje mape, mladina je poslušala, požirala. Študiral Mesec dni je hitro naokrog, zato ne gre zamuditi nobene ure, nobene besede, instrumenti se oglašajo po sobah, pevski gla-sovi se prelivajo po hodnikih od vsepovsod. Mladina poje, igra, komponira, režira, diri-gira... V vse to se prepleta govornica dvajsetih narodov prav kakor v Babilonu.

Iz vsega most se polet ljudje radi izselijo na deželo, le v Salzburgu po večini ostaja o doma. Nimaš lepšega mesta za odpočitek in tudi ne primernejšega za študij. Mesto samo po sebi je kakor velika umetniška Odprti oči, prihljani, razgini svojo dušo in razodelo se ti bo!

Letošnji tečajev za izomezce se je ude-ležilo tudi nekaj Slovencev tako za volno, klavir, kompozicijo in operno režijo. Zal smo pogrešali naših mladih pevcev in dirigentov. Tečaje so vodili prvovrstni pedagogi in pri-znani umetnik: kakor: Clemens Krauss, dr. Hartmann, Bahr-Mildenburg. Vasa Priho-da in drugi. Na tečaju operne režije je bi: navzoč tudi komponist R. Strauss. Njegovo najnovejšo opero »Ljubez Danac«, ki ji je snov zajeta iz grške mitologije, so priprav-ljali za slavnostne igre, ki pa so bile, žal od-povedane; vendar so tečajniki za dirigiranje in režijo mogli prisostvovati vsem njenim skušnjam do generalke, režiserji pa poleg tega še tehničnim vajam pri čemer so se mogli približe seznaniti z najtežjim: mest iz nie-ovih del ob razlagi skladatelja samega. Za-

namivost vseh tečajev na so bili zaključni: nastopi, kjer so tečajniki mogli pokazati svoje znanje in sadove enomesečnega pokrajškega dela. Vsek večer so se vrstile takšne pro-dukcije, ki so bile na ravni resnih umetniških koncertov. Dvorana je bila vselej prenapol-njena »zbranega občinstva. Saj so pa ti pestri večer« pester jih imenujem, ker so na njih nastopali tečajniki iz vseh evropskih držav) nudili nepozaben užitek ob podajanju mnogih visoko kvalificiranih in tudi že priznanih umetnikov, ki so pa kljub temu še vedno ču-tili potrebo po izpopolnjevanju. Najzanimi-vejši je bil vsekakor večer, na katerem so nastopili že po raznih evropskih odrih ang-žirani pevci in pevke od skrajnega skandinav-skega severa do vročnega španskega in bolgar-skega juga. Med drugimi smo slišali glasove iz Bukareste, Budimpešte, Kijeva, Prage in Zagreba, le iz Ljubljane ni bilo žal. Nikogar, da bi zapel v našem jeziku... Tembolj za-dovoljni pa smo bili na skladateljskem večeru, na katerem so tečajniki predvajali: lastne kompozicije. Nekaj svojih skladb z lepimi, poetičnimi naslovi, katere so najavljali: v slo-venem jeziku, kakor jih je imenoval avtor, je med drugimi namreč zaigral tudi naš pri-znani pianist prof. Marian Lipovšek in doživel z njim: prvenstvo, bodisi v skladbah samih, kakor tudi v izvajanju le-tah na klavirju z njemu lastno sretnostjo in občutjem Tople, domače melodije so ogrele vsi dvorano in navdušenemu poslušanju in vzklikanju ni ho-telo biti ne konca ne kraja. Še in vedno znova je moral M. Lipovšek na oder. Najviše čestitke pa je prejel tudi od direktorja in pro-fesorjev »Mozarteuma« ki so prisostvovali večeru in se priznalo izražali o njegov umet-nosti. Veseli smo bili takšnega uspeha saj je pred izbranim občinstvom in izmed mnogih zelo dovršenih skladb zastopnikov drugih na-rodov značalo slovensko delo. (Te skladbe bodo v kratkem izšle v založbi Matične knji-garne.)

Med tečajnik za violino pri prof. Vaji Pfhodi se je prav posebno odlikovala mlada Jelka Staničeva, ljubljanskemu občinstvu do-bro znana iz radija in z raznih koncertov. Gdčna Staničeva je kazala že v otroških letih izreden talent, bila je prav »čudežni otrok«. Morda ni zgolj slučaj, da je to pot obisko-

vala tečaj za violino v zavodu, ki nosi ime po nesmrtnem Mozartu, ki se je rodil v Sol-nogradu in bil prav tako »čudežni otrok«. Po izjavah prof. Pfhode je mlada Staničeva ne-navadno nadarjena in ji prerokuje v bližnji prihodnosti velike uspehe; med njegovimi učenci je bila prav ona tista, ki je pokazala največ marljivosti in sposobnosti za razvoj v pravega umetnika. Solnograjski časopis »Salzburger Landeszeitung« je pisal o Stani-čevi kot o najmlajši a tudi najbolj uspešni učenci prof. Pfhode, ki da že zdaj v svoji zgodnji mladosti kaže vse odlike violinske virtuoz-nosti; njena mladost, fanatična marljivost in natančnost do same sebe, so mu najboljši poroki za veliko prihodnost.

Teh izrednih uspehov naših mladih umet-nikov moramo biti veseli, ker je z njimi nase sicer maloštevilno zastopstvo dokazalo pred tuji v so raven slovenske glasbene kulture. V bodoče bi bilo želeli, da bi se tudi naši pevci mogli udeležiti teh glasbenih tečajev za izomezstvo saj bi se tu s pridom izpopolnje-vali in tudi z uspehom zastopali našo umet-nost.

Zal nam je bilo, da se zaradi tehničnih ovir ni mogel vršiti tudi obetani večer »Slovske glasbe in pesmi«, na katerem naj bi nastopili Ukrajinci, Čehi, Slovaki, Slovenci, Hrvati in Bolgari s svojo narodno glasbo in pesmijo domišlj skladateljev.

G prof. M. Lipovšku in gdčni J. Staničevi pa tu še enkrat čestitamo, da sta tako častno predstavljala naš narod pred mednarodnim glasbenim svetom.

iz

»Umetnost« v novem letniku

Naš edini mesečnik za umetniško kulturo »Umetnost«, ki ga izdaja v redakciji sli-karja Mhe Maleša Bibliotška založba v Ljubljani, je s pravkar izšlo 1.—3. številko nastopil deveti letnik. Takoj je treba pove-dat, da v zvezi s tem trdotam časa prvi zvezek ne zvoztaja za prejšnjimi letniki. Tudi zdaj je lepo natšnjen in obilno ilustriran kot pri-logo pa prinaša v večbarvni reprodukciji po-trpno delo Mateja Sternena »Dama v mo-dre«.

Poglavitna zanimivost pričujočega zvezka je članek F. Š. o mladem tržaškem slikarju Lojzu Spacalu, umetniku, ki je bil sem

ter tja samo omenjen — posebej smo zabe-ležili njegove uspehe v »Jutru« —, s

